

Øjeld-Ljom.

Utgitt i september 2007

Smedene fra Jämtland

Noe av underet i Johan Falkbergs diktning er värsmilet hos Jöns fra Bodmyran, den svenska bergsmeden i Christianus Sextus, han med kunstnersinnet, som skaper slik uro hos den fornemme Elisabeth Dopp, født Irgens – «sant å si sto det et merkelig solvar om den unge smed fra Jämtland» – men som har mist kjærligheten hos Dråka fra Gammelgården, enda hun er «halvt finn».

Som det står: «Holdt han som de andre bergseller på å få det strenge og frosne vinteransikt?» – det er så, men likevel: «det med värsmilet is. Og andre steder: «Jöns fra Bodmyran hadde fått et glimt av fjellet. Her var ikke bare salt, nød og vanvidd – nei, her var også noe annet og mer – som ikke kunde sies med ord. –

Hans sinn holdt på – uten at han selv var klar over det – å slå røtter i den stenete jord, i det fremmede land». — «Dette landskapet som ifor da han og de andre jänter kom gående over Kjolen lå foran dem som en grå og halvmørk orken – det steg nå fram som det veneste rike på jord – venere enn Refsunds gule kornmarker, venere enn Brunfloens jernmyrer, venere enn Anviksjöns blommestrand. Hadde han fått nye øyne?»

Jöns er kommet til bergstaden og grava som arbeidssøkende flyktning fra fielandet. Men han er smed, og fingremenne smeder var en forutsetning for at bergverkene kunne fungere. I romanen fortelles at han har arvet håndverket fra sin far Ola i

Bodmyran, som hadde lært å bli væpnsmed i Blodsmedjan i Brunflo, en bygd sørst for Storsjön i Jämtland. Den eneste gjenstand Jöns bærer med seg i neverkogen over Kjolen, er en slegge, som han har etter farens, felt-smeden og kanonklinkeren fra Karl XIIIs felttog til Narva og Poltava.

Johan Falkbergets forfedre på morsiden var fra samme hjemstavn. Slektens kom fra Refsund socken og hadde fulgt med en «invandringsbolge» på 1680-tallet, da en strøm av jänter trasket over grensefjellene for å finne arbeid ved kobbergruvene rundt Røros Bergstad. Seinere hadde mannfolkene i Jämt-slekten knøpt som smeder ved Røros Kobberverk i flere generasjoner.

Smed var Falkberget også selv. Han var stolt over å kunne mestre såpass mye av dette håndverket, som slo sammen det kreative med det nødvendige og nyttige. Han bygde seg smie på Ratvolden, for smie måtte en skikkelig gård ha! Den dag i dag finnes prov på at han ikke var nelt bortkommen i dette yrket heller. — Gårdssmia var derfor noe mer enn hans «kjæreste fritidsarbeid», — Ofte geketterte han med det, som når han på sine eldre dager kunne betro sin venn, musikeren Sven Nyhus: «Visst je inte ha' vorte journalist (!), tru jeg det ha' vorte smed til mi!».

Og det er en kyndig utover av tolker som i forordet til *Det høye fjeld* (1928) skriver «smien hos alle grovsmeder blir det alltid liggende noen jern rundt om, de har vært i varmen og blitt hete, men aldri blitt glødende». Noen vil sagtens hevde at han kokettet litt der også, når han slik karakteriserte egne «eskriverier» som han ikke helt ut var fornøyd med.

Smedene er ingen hvem-som-helst er i Falkbergets diktning, unsett hvilke roller de beklar eller hvilken herkomst de har. Som mester Ela av Tubalkains stamme, han med den visne armen, som i den vakre legenden i *Naglerne eller jernet fra Norden*, først helbredes ved Jesu beroring, men så smir naglene til Kristi kors av det kalde nordiske jernet. — Eller selveste Ol-Kanelesa i *Den fjerde nattevakt*, smed og spillemann, dertil klokker og en av de fineste formidlene av menneskelig verdighet og kristen etikk i hele forfatterskapet. Han synes å være utstyrt med alle de gode og positive egenskaper Falkberget så inderlig ønsket å kunne tillegge bergbefolkingen.

Helt sist i *Den fjerde nattevakt* där både Ol-Kanelesa og Benjamin Sigismund samme natt da et rasende, vanvittig uvær farer over Bergstaden. Selv kirkegården bærer synlig preg av stormen. Men tre kors greier ikke nordavinden å rive overende – de tre korsene Ol-Kanelesa selv hadde smidd og satt opp.

Når An-Magritt i *Kjærlighets veier*, fjerde bind av *Nattens brod*, skal overbevise et par husmenn om at det finnes alternativer til slavekårene i smeltehytta, tar hun dem med til smiene i Trondhjem. Hun vet at når de kommer hjem igjen til Grop, vil de bringe videre det de har fått se. Seinere opplever hun at de bygger smie. Og hun planlegger at neste vår skal hun få tak i en jämtlending som kan skje kan lære dem kunsten i smeltejern i myrene.

Jöns fra Bodmyran bærer dessuten fram värsmilet. Det gjør ham til en

Bli medlem i
Pressemuseet Fjeld-Ljom
på Røros

Pressemuseet
Fjeld-Ljom.

Scene fra arresten. Ingrid Jørgensen (fjostansa). Sofie Røger (Eva) rider ranke på An-Magritt (Heidi Gjermundsen Broch).

An-Magritt er tidlös

Høstens storsatsing på Det Norske Teatret

— Dramaet om An-Magritt er tidlest. Hun førte en kamp for rettferdigheit og kjærlighet i sin tid. Og det er like aktuelt i dag. En sterke, idealistisk kvinne som leter etter svar i vår tid, må kjempe den samme kampen i dag som An-Magritt gjorde i sin tid. Johan Falkbergets historie om An-Magritt har derfor vekt også i vår tid. Det sier Hilde Andersen, regissør av hostens oppsetting av musikalen An-Magritt på Det Norske Teatret.

Snart tre år etter at Trondelag Teater satte opp denne musikalen, er den klar for en hovedstadscene. Noe som viser den kraften og aktualiteten som ligger i Falkbergets skildring av ei ungjentes kamp mot urettferdighet, og for et verdig liv i sannhet og kjærlighet. Andersen har i sin tid som regissør også satt opp flere store operaer ved Den Norske Opera og er vel kjent med dramatiske fortellinger aksentuert av musikk. Sjøl om en musical blir i et annet format, er hun full av lovord over Henning Sommerros stemningsfulle musikk. Som hos mange operakomponister bringer også Sommerro inn temaer som går

Regissør Hilde Andersen instruerer Heidi Gjermundsen Broch (An-Magritt).

igjen og som viser hvor vi er i handlingen. Og med en sanger som Hilde Gjermundsen Broch i hovedrollen, kan vi være trygg på at både tolking og fremføring er av beste merke. Hun har hostet mange godord for sine sangroller. Ikke minst også Sommerro inn temaer som går

mer fra ALEN. Til stor trøst for ålbryggen som var tildels svært irritert på oppsettingen ved Trondelag Teater der de brukte gjennomført rørsdialekt. Det faktum tunt for brystet all den tid An-Magritt kom fra ALEN og trolig aldri satte sine ben på Røros.

Men både Andersen og Gjermundsen Broch understrekker at hvilken dialekt som skuespillerne bruker på scenen, ikke er noen stor sak. For gjennom Falkbergets handling snakker de alle et universielt språk som alle forstår, til alle tider. Premieren er 8. september.

Jon Hassoen

Hovedrolleinnehaver Heidi Gjermundsen Broch.

lykkens flottenfeier i Christianus Sextus, for det står som et ubestridelig faktum at vår og lys – soldrommen – er selve hoyasen til livet og fortsetningen for menneskets verdighet og det skapende arbeid i all Falkbergets diktning. «I smien svigte endelig Jöns fra Bodmyran sleggen fra Narva. Den hadde engang kvesset klinger og hamret inn doden i kanoner. Nå var

Fortsettelse side 4

en konsulent som dessuten kom-

Artikkelforfatteren, redaktør Jon Hassoen i lokalavisen Fjell-Ljom. Her i arbeid i redaktørstolen i pressemuseet.

Pressemuseet
Fjeld-Ljom.

I redaksjonen: Tor Inge Molmann, Ragnar Løkken, Jon Hesøien, Arne Ingar Bækken.
Teknisk produksjon: Jens Hystad, Carl Peter Løken, Tore Heitmann, Torbjørn Torgersen, Tor Hermansen, Kåre Møller, Torbjørn Floor og Karl Ole Solli.
Satt og trykt i Pressemuseet Fjeld-Ljom.
Utgitt av Pressemuseet Fjeld-Ljom i samarbeid med Falkberget-Ringen.
www.fjeld-ljom.no

Fjeld-Ljom trykt i blysats

Dette er fjerde gang det lages ei avis i pressemuseet Fjeld-Ljom etter at det ble etablert, og det er tredje gang vi utgir ei avis bare med stoff tilknytning til Fjeld-Ljom og Johan Falkberget. Sammen med Falkberget-Ringen utga styret ei jubileumsavis ved 125-årsjubileet for Johan Falkbergets fødsel 30. september 2004. Ei ny avis så dagens lys til premieren på operaen «Den fjerde nattevakt» på Den Norske Opera 5. november 2005.

Flere store Falkberget-begivenheter i september 2007 er bakgrunnen for at vi utgir ei ny avis i høst. På Aschehoug Forlag kommer den nye biografien «Johan Falkberget. Forteller og stridsmann» forfattet av Sturle Kojen. Musikalen «An-Magritt» har premiere på Det Norske Teatret 8. september med Heidi Gjermundsen Broch i hovedrollen. Litteraturhuset i Wergelandsveien i Oslo blir åstedet for et litterært stevne med biografi-seminar, festmøte og litteraturseminar 21. og 22. september. Arrangører er Duun-Ringen, Falkberget-Ringen og Sigrid Undset Selskapet i samarbeid med Aschehoug Forlag.

Falkberget startet sin karriere som skribent i Fjeld-Ljom, og han beholdt et nært forhold til Ljomen livet igjennom selv om hans politiske syn i voksen alder hørte hjemme i den sosialistiske leir. Falkbergets journalistiske karriere strakte seg over utrolig mange år, og han mente selv at han hadde produsert mer som journalist enn som forfatter. For sin innsats fikk han også Norsk Presseforbunds hederstegn i gull.

Avishuset der Johan Falkberget startet sin løpebane er i dag blitt pressemuseum. Vi kan takke avismannen og pressehistorikeren John Solheim for hans initiativ i 1980, som resulterte i at avishuset ble tatt vare på. Pressemuseet Fjeld-Ljom er — så langt vi vet — det eneste sted i Nord-Europa der det gamle avishuset med blysatsutstyret og lokalene forøvrig i sin helhet er bevart. Neppe noe annet sted i Nord-Europa blir det trykt ei avis i blysats. Du bør derfor ta godt vare på avisklenodiet du har i hendene.

Lederskifte

Stein Eilertsen gikk av som styreleder i Pressemuseet Fjeld-Ljom under årsmøtet 28. april 2007. For sin store innsats gjennom 6 år mottok han Pressemuseet Fjeld-Ljoms gullnål og blomsterbukett av påtroppende styreleder Jens Hystad. Ved tildeling av museets gullnål la medlemmene i det nye styret avgjørende vekt på det betydelige arbeidet som ble gjort ved innsamlingen av midler i forbindelse med opprettelsen av «John Solheims Fond». Dette var helt avgjørende for Pressemuseets framtid.

Styre i Pressemuseet Fjeld-Ljom: Jens Hystad (leder), Carl Peter Løken (nestleder), Jon Hesøien og Arne Ingar Bækken (styremedlemmer), Ragnar Løkken og Tor Inge Molmann (varamedlemmer).

Typograf Kåre Møller i arbeid med ombrekking (montering) av avis. I bakgrunnen Tor Inge Molmann (til venstre) og Jens Hystad.

Pressemuseets far — John Solheim

John Solheim på broa ovenfor Pressemuseet Fjeld-Ljom

«Jeg steg inn gjennom den gamle døren og ble stående som fjetret. Det var gamle Gutenberg som møtte meg i døren.»

Slik beskriver John Solheim sitt første møte med det gamle avishuset ved Hitterelva i 1980.

Med Solheim som pådriver ble loka-

ler og utstyr sikret, og midler til vedlikeholdsarbeidet ble skaffet fra flere hold. Pressemuseet ble offisielt åpnet 14. november 1986. Interimstyret ble

«Fjeld-Ljom» 16. desember 1907: JOHAN FALKBERGET's bog «Svarte Fjelde» er utkommet i 2. opplag, første opplag blev udsolgt med engang bogen kom ud.

Falkberget og Bergstadens sjel

Johan Falkberget har begeistret generasjonene oppvokst fra slutten av 1800-tallet og opp mot vår egen tid med sine bøker fra Rørosmiljøet. Som født i det som i dag er Røros kommune, gir hans beskrivelser av hoy og lav i et krevende bergverksmiljø en dypere innsikt i og en bredere forståelse av det gamle bergverkssamfunnet. Falkberget er den som setter ord på Bergstadens sjel mer enn noen annen. Han medvirket i sin samtid, før og etter krigen, også til å ta vare på den arv dette representerer, i ord og gjerning. Han var med som støttespiller da de første tanker om et Rørosmuseum kom til. Han forstod også tidlig at stedet ville kunne representere et viktig reisemål i framtiden og ivret for hotellutbygging.

Riksantikvaren var den institusjon utenfra som ut fra helt andre utgangspunkter grep fatt i den gamle fysiske kulturarv, bygningsarven i Bergstaden, og satte lys på behovet for å redde dette miljøet. Tidligere riksantikvar Harry Fett tok under siste krig initiativet til å få hele Bergstaden dokumentert, og i 1944 utførte den unge arkitekten Arne Berg et opptegningsspdrag som hadde sin bakgrunn i at Fett mente det kunne være fare for at tyskerne ved en retrett ville benytte den brente jords taktekk (som i Finnmark). Bergs opptegning av Røros sitt bygningsmiljø ca. 1900 ble et flott historisk dokument. De kulturminneansvarlige på nasjonal nivå innså tidlig Bergstadens kvaliteter. Halvor Vreim satte sin tids preg på restaurerings tiltak. Riksantikvar Stepan Tschudi Madsen sørget egenhendig for at Bergstaden i 1977 fikk status som verdensarvobjekt med bakgrunn i UNESCOs konvensjon for vern av verdens kultur- og naturarv, Verdensarvkonvensjonen. Effektivt, men i dag en helt uaktuelt framgangsmåte.

Det er en åpenbar sammenheng mellom Falkberget og Verdensarvstatusen. Falkbergets beskrivelser av samfunn, kultur og naturforhold reflekterer mye at det grunnlag Verdensarvstatusen, som ble gitt Bergstaden Røros, bygger på. Falkbergets diktergjerning er selve symbolen på Bergstaden og det gamle bergverksmiljøet på Røros-

vissa. Derfor er det god grunn til å sette seg inn i Falkbergets verden og ha dette som ballast når en i dag skal vurdere forhold og iverksette tiltak i Bergstaden. Arven etter Falkberget er en verdifull ressurs for Rørossamfunnet både i dag og morgen. Det er en arv som må forvaltes med aktive tiltak av ulike slag og på ulike plan, den må ikke skusles bort. En reise i Falkbergets

spor burde kunne utvikles til et tilkjent Bergstaden Røros, den er opplevelsesstilbud for gamle og nye Rørosentusiaster, gamle og nye Falkbergetlesere. Et slikt tilbuds ville bygge på solid Rørosgrunn og bergverksmiljø og ikke framstå som en konstruert underholdningsjippo uten reell innhold. Kunstige tilbuds gjennomskues og har ikke evighetens kraft. Falkbergets kunst derimot burde ha en slik kraft forutsatt riktig tilnærming.

I vår tid er Røros et kjent reisemål for mange i Norge såvel som i utlandet. Hadde det ikke vært for Falkberget og Riksantikvaren ville interessen for Røros fra omverdenen nok ikke vært spesielt omfattende eller påfallende i dag. Bergstaden som sted hadde nok bestått, et relativt uinteressant bygningsmiljø som det var liten grunn til å besøke, et sted uten noen nasjonal eller internasjonal status. Både kommune, næringsliv og befolkning har et klart forbedringspotensiale mht. hvordan man ser på og forvalter Verdenskulturmiljøet. Det er viktig å forstå grunnlaget. Falkbergets diktning fra Rørosmiljøet er en del av den Verdensarvstatus som er

en del av selve basisgrunnlaget. I dette grunnlaget hører også andre immatrielle verdier hjemme, musikken, draktene, husfliden, maten og dessuten Røroskua. Maleren Harald Sohlberg er forøvrig en annen kunstner som har bidratt til å gi en hel nasjon et indre bilde av Røros sitt særpreg. Gjennom sine velkjente malerier fra øverst i Kjerkgata og av Bergstaden Zür med kirkegård har han fanget det genuine ved stedet.

Den eneste grunn til at Norsk Kulturmiljøfond ble valgt plassert til Røros i 2003 er stedets status i kulturmillesammenheng. Denne nasjonale virksomheten kunne like gjerne ligge i f.eks. Mosjøen, Floro, Risør eller Fredrikstad, steder med kulturmiljø som det er tatt vare på. Men med Bergstaden internasjonale status som stempel på de daglige omgivelser får virksomheten en ekstra dimensjon. Plasseiringen er lett å forstå for et nasjonalt publikum som kjenner Røros fra Falkbergets litteratur, Sohlbergs malerier og pga. Verdensarvstatusen.

Jon Sund

Jon Sund, daglig leder i Norsk Kulturmiljøfond

Johan Falkberget sammen med sin gode venn Brunen i tunet på Ratvolden

avlast av en venneforening i 1991. De første 15 årene fram til 1995 var Arne R. Dahl styreleder, deretter Erling Sven Busch, Ragnar Dahl og Stein Eilertsen. Jens Hystad overtok vervet som styreleder 28. april 2007.

«Dugnadsgjengen» bestående av fagfolk på den tekniske delen av avisproduksjonen i «blytida» har siden 1989 vært samlet på Røros en eller to ganger i året for å holde maskinen i orden. Seniorgjengen fra «blytida» har også vært med ved produksjonen av de fire avisene som er laget i pressemuseet.

JOHN SOLHEIMS FOND

Solheims datter Anne Marie og hennes mann Kjell Ulrichsen ville i 1991 hedre den markante pressemannen og pressehistorikeren ved å gi to millioner til et fond for museet. Forutsetningen var at pressemuseet klarte å skaffe en million kroner til fondet. Den oppgaven greide Stein Eilertsen og Jens Hystad å løse i løpet av et par år.

Fondet har som formål å sikre og støtte driften av Pressemuseet Fjeld-Ljom. Avkastningen kan brukes til formålet, etter søknad fra museets styre. Fondet forvaltes av et eget styre.

Brevene er det store vinduet mot verden

Johan Falkberget var ein produktiv mann på mange område. Som brevskrivare kanskje ein av dei mest produktive som har levd.

Per Amdam, som hadde kontakt med Falkberget i mange år, og som i tillegg til grundig arbeid med far og son Bjørnson, «forska» på Falkberget og brevskrivinga, kom fram til at Falkberget må ha skrive opp mot 40.000 brev. Ikke utenkeleg! Alt frå Ålesund-tida til midt på 1960-talet var Falkberget ein ivrig brevskrivare. Falkberget seier i eit intervju at han nok skreiv eitt-tusen / tolv hundre brev kvart år. Med fem-seksti tiår blir det fort det talet Amdam nemner. «Et bølgje - aldeles ubygget!»

KVEN TIL?

For det første hadde Falkberget som mål å svare på alle brev han fikk. Og brev det fikk han. Frå inn- og utland. Frå skolelevar til godt tilkommne folk der penn var eit vansklig reiskap å styre. Dei aller fleste yrkesgrupper og sosiale lag av folket var representert i brevhauge. Kongelege, embetsfolk, politikarar, kunstnarar, presse, arbeidsorganisasjonsliv. Det var takke- og hyllingsbrev. Kvart år hundrevis av julehelsingbrev. Brev med spørsmål om det mest utbrede til utspukerte, uforskamma tiggarbrev. Rykta gjekk om at Falkberget var så rik og snill. Mange ville utnytte det. Svar fekk dei. Dei aller fleste med positive og gode velmenande ord.

For det andre var det å få tak i pålitelige og korrekte opplysningar til bokverka både vanskeleg og tidkrevende. I tillegg til besøk i arkiv og bibliotek og hjelpe frå «arkivenes sporphund», Gudrun Natrud, vant verk lånt. «Jeg har vært i Stockholm og Oslo og lånt store verker!» Likevel ikkje nok. Brevet eit tenleg reiskap. Da var det å spore opp dei rette personane med den rette viten. Slike personar hadde han fleire av i Norge, Danmark, Sverige og Tyskland. Det måtte vera forskarar og fag-

Anders Sakrisvoll

folk som hadde detaljerte kunnskapar på felt som teologi, geologi, historie, mytologi, jus, språk i historisk perspektiv, arkitektur og mange, mange fleire fagområde. Det var ikkje småter til detaljerte spørsmål slike kontaktar kunne bli ute for. «Det er så mye en må vite for å være sikker på hva en ikke kan skrive!»

Norske forlagsfolk og forlagsfolk i Danmark og Sverige i ulike stilningar var Falkberget både god og mindre god imot. Mange av desse hadde han både personleg og forretningmessig kontakt med. Det var gjesting, men også brevskriving med krav om å få god reklame for verka, skikkeleg annonsering, få omtaler spredde utover, oversette til andre språk og eventuelt nye opplag. «Jeg er sikkert den mest plagiomme forfatter forlaget har!»

Falkberget var svært opptatt av personar som skreiv om han både som menneske og som kunstnar. Så langt det var råd å få tak i namna til skribentane til slike omtaler, skreiv han brev. Anten for å takke, eller for å peike på feil. Var det noe han ikkje likte så kunne harde ord bli brukt. Ein har sett «vrølv» og «tullprat».

«Søk kontakt med folk som kan litt mer enn deg sjøl, for da får du lert noe!» var eit råd Falkberget ga til mange. Sjøl hadde han også mange, mange personar han brevveksla med. Ikke for å skrive om seg sjøl,

men for å utveksle synspunkt, diskutere mangt og mye, få tak i nye idear, ny viten. I så måte står kontakten med Torstein Hovstad i serstilling. Dei to hadde ingen grenser for korlege og oppraktige dei kunne vera for kvarandre. Det var hjelpe i vanskelege tider, varme og godord, men også trugsimal om straff og drap. Hovstad sendte han alt eit kort frå Singsås med slik tekstoppskrift: «Husk og skru ned vaken! La ikke lampen ryke!» Ingening er å finna av korrespondansen mellom Anna og Johan. Dei vart forlikte om at kvart eit ark av det slaget skulle tilintetgjera. «Vemodig å se alle de kjærlige ord gå opp i flammer!» Med omsyn til korrespondansen med dei andre medlemmane av familien, er det lite å finne. Johan klaga i eit brev til Aasta at Magnus var så tau. Derimot var korrespondansen mellom Ratvolden og Aasta ganske så utruleg. Opp til sju brev på ein månad. Aasta fekk også det siste brevet Johan skreiv - datert 30. august 1966.

Anders Sakrisvoll

Vertskapet på Ratvolden, ekteparet Ase Berg og Jon Ryen. Ase Berg har siden 1989 hatt ansvaret for å organisere omvisningsvirktombeten på Falkbergets hjemsted Ratvolden.

Utplukk fra rorosavisene 1907

av Anders Sakrisvoll

«Fjeld-Ljom» 25. november 1907:

SVARTE FJELDE

av Johan Falkberget udkommer i det nærmeste paa J. Aas's. forlagsboghandel, Kristiania.

(Boka «SVARTE FJELDE» kom ut 5. desember 1907).

—O—

«Fjeld-Ljom» 16. desember 1907:

SVARTE FJELDE

Fortælling af Johan Falkberget.

Denne unge forfatter er ikke ukjendt for de fleste af Fjeld-Ljom's læsere. Han har tidligere udgiver nogle mindre fortællinger, som stadig heroppe har været læst med interesse.

Overnævnte bog, som netop er udkommet paa J. Aas's. forlag i Kristiania, vidner om en forfatter med sterkt fantasi og et mer end almindelig kraftig malende sprog. Denne bog fortæller os om grubearbeideres liv og det paa en maade som føngsler. Bonde, bymand og arbeidere i sin almin-

delighed er saa ofte skildret i litteraturen, men grubearbeideren har hidtil ingen fortalt os om. - Denne klasse mennesker, som uvilaarlig føres ind i et vildt og omflakkende liv, har savnet en forfatter, der gjennom selv-syn og med sympati kunde skildre den haarde kamp, som føres blandt den skare, der skal hente skattene frem fra de svarte fjelde.

En saadan forfatter har vi faaet i Falkberget. Alle, og ikke mindst grubearbeiderne selv, bør læse denne bog! Prisen er kr. 1,25.

H.

Vi ønsker ham mod og kraft til

Torbjørn Torgersen betjener flatttrykkpressa, som ble montert i Fjell-Ljom i 1960. Til pressa er koplet et falseapparat hvor avisen brettes, fôles, to ganger

Fjell-Ljoms presse kan kun trykke to sider av gangen. I første omgang trykkes side 1 og 4, og etter at trykkformen er byttet ut, legges de trykte arkene opp igjen på påleggborde og side 2 og 3 kan trykkes. Fjell-Ljom kom normalt ut med fire sider.

Kneleddspressa fra 1833. Dette er samlingens eldste maskin.

«Mauren» 13. februar 1907:
JOHAN FALKBERGET

Stordelen af os kjender Johan Falkberget personlig, og de som kjender ham godt, vil vide at han fuldt og helt er en av vore, og som vi kan være stolt af at kalde for vor: - en rettlinjet kar, trofast ud til fingerspidsene og med et stort og varmt hjerte-lag for de små i samfundet. Og energisk er han som faa. De fleste andre vilde ha git sig rent over i dump fortvilelse for lang tid siden, om de hadde siddet i hans kaar, selv om de hadde været saa begavet som bare pokker. Men i stedet for at gi sig over, har han skrevert bog efter bog - «Hauk Uglevants er nr. 5 - skjont han hidtil har tjent omtrent ingenting paa dem, - enda de har faaet rosende omtale fra mange og hoist forskjellige hold.

Hr. Falkberget redigerer for tiden patiorganet «Nybro» i Aalesund, hvor han kjemper ufortrodent imod burekratiet.

Vi ønsker ham mod og kraft til

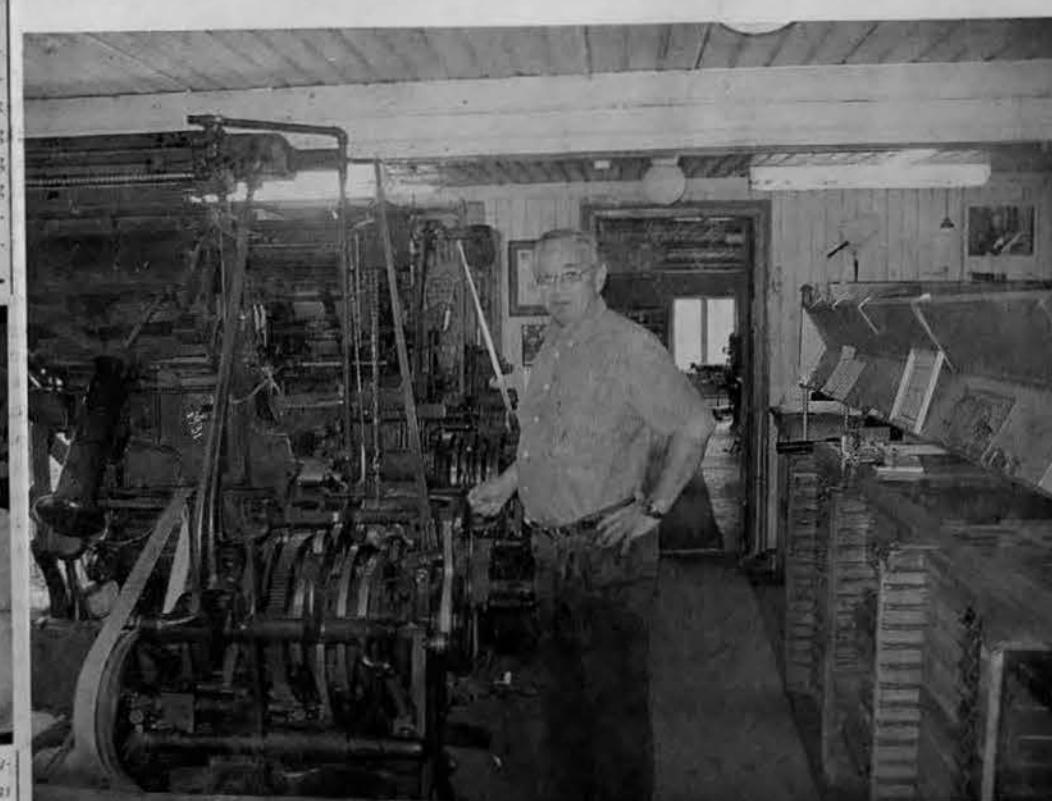
fortsat arbeide for social-demokratets sag.

Carl Peter Løken, nestleder i styret ved settemaskina

Arne Ingar Bakken, journalist i Aarbergts Rett, skreiv boka om rorospressemi historie «Speilbilde av et lokalsamfunn», utgitt 1982.

Styreleder Jens Hystad ved settemaskina. Ombrekkerbord til høyre.

Torbjørn Torgersen (sittende ved settemaskina), Karl Ole Solli (stående til venstre) og Ragnar Løkken.

Bli medlem i Falkberget-Ringen

Falkberget-Ringen er en landsomfattende forening som ble stiftet på diktatens 105 års fødselsdag 30. september 1984. Formålet er å styrke interessen for Johan Falkbergets diktning ved bl.a. å samle medlemmer og andre interessenter til foredrag, seminærer og ekskusioner som kan belyse forfatterskapet. Det ligger også i formålet å bidra til å ta vare på diktat-

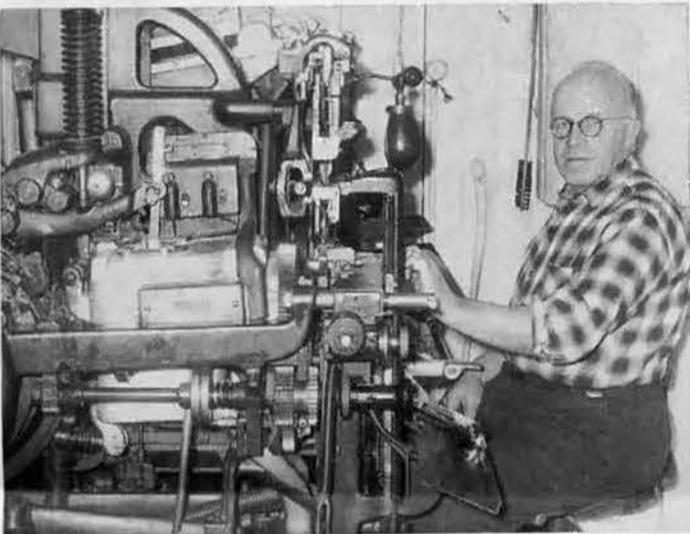
ens hjemsted Ratvolden og Falkberget (Trondalen) og andre synlige minner om dikteren, og å støtte arbeidet med å bevare miljøet som kan belyse forfatterskapet og det arbeidslivet som Falkbergets bøker forteller om.

Se Falkberget-Ringen's hjemmesider: www.falkberget.no

Tre generasjoner avismenn

Kristian Floor (1877-1926)

Reidar Floor (1907-1982)

Som far – så sonn. Uttrykket er beskrivende for tre generasjoner Floor på Røros. Kristian Floor, sonen Reidar og sonnesonen Torbjørn hatt samme yrke i til sammen 95 år, og 80 av disse åra i samme bedrift. Avisene Fjell-Ljom og Arbeidets Rett nøt godt av deres kunnskaper og arbeidsinnsats i hele forrige århundre!

Kristian Floor, født på Røros i 1877, begynte i typograflere hos Olaf O. Berg i Fjell-Ljom i 1892. Flere av dem som gikk i lære hos «Trokka» som var kallenavnet hans på Røros, ble senere framtredeende personer i Rørospressen. I tillegg til å være dyktig fagmann, var Berg kjent for sitt glødende samfunnsengasjement, og noe av dette smittet nok over på elevene. Flere av dem ble redaktører i tillegg til å utøve typograffaget.

Etter endt læretid og arbeid i Kongsvinger og Oslo, vendte Kristian Floor tilbake til Røros i 1899, og fra da av var han ansatt i Fjell-

Ljom i 27 år. I denne tida var han både faktor (trykkerileder), eier i noen år og redaktør i en årelleke. Kristian Floor var redaktør fram til 1925 da han ble avløst av Olav Kvikne.

Da Kristian Floor døde i 1926, hadde den da 20-åriga sonnen Reidar (1907-82) vært ansatt i Fjell-

Arne Ingar Bækken

Torbjørn Floor (1943)

Johan Falkbergets pseudonymer

Forfattere har gjennom tidene utgitt bøker og fortellinger under pseudonym. Pseudonym er et alias hvor skribenten skjuler sin identitet. Ludvig Holberg brukte Hans Mikkelsen som forfatternavn da han i 1719 utga Peder Paars. Senere også på Comedierne og en rekke andre utgivelser. Gabriel Scott skrev tre bøker under pseudonymet Finn Fogg. Henrik Wergeland brukte en rekke pseudonymer på sine bøker og artikler. Den mest kjente er Sifil Sifadda. Fønhus bruk av Tolleiv er mindre kjent. Olav Duun utga to barnebøker under navnet Ole Raaby. Garborg,

Ibsen og Sivle var andre. Felles her er at deres debutbøker kom under pseudonym. Rudolf Muus hadde en ustyrkt bruk av pseudonymer.

Av Johan Falkbergets store forfatterskap ble en bok utgitt under pseudonym. I 1912 utkom på J. Aass Forlag boken Julul-Historier av 'n Soplum-Tosten. Boken ble svært populær og et nytt opplag ble trykt samme år. Det ble fort kjent at forfatteren var Falkberget, og ved et tredje opplag i 1913 står det Johan Falkberget på tittelbladet. Soplum-Tosten ble også brukt ved flere av forfatterens fortellinger. Men det er i den store mengde av

1907 – 2007

Stevne i Litteraturhuset i Oslo

fredag 21. – lørdag 22. september 2007

1907 var året da 1900-tallets tre største romanforfattere debuterte: Olav Duun – med *Løglege skrivar og anna folk*
Johan Falkberget – med *Swarte sjelde*
Sigrid Undset – med *Fra Marta Oulie*

Duun-ringene, Falkberget-ringene og Sigrid Undset Selskapet arrangerer i samarbeid med Aschehaug forlag.

Litteraturstevne med tre programmer:

FREDAG 21. SEPTEMBER (ettermid.) BIOGRAFI-SEMINAR 14-16

Heming Gujord om sin Olav Duun-biografi

Sturle Kojen om sin Johan Falkberget-biografi

Sigrun Slapgard om sin Sigrid Undset-biografi

FREDAG 21. SEPTEMBER (kveld): FESTMØTE 19.30

Gerd Brantenberg, Kjartan Fløgstad, Anne B. Ragde, Helene Uri, Triztan Vindtorn. Musikk: Pitsj. Konferansier: Marte Spurkland

LØRDAG 22. SEPTEMBER (formiddag):

Professor Hans H. Skei om Olav Duun

Professor Per Thomas Andersen om Johan Falkberget

Professor Liv Bliksrud om Sigrid Undset

Gratis adgang til seminarene.

Til festmøtet billetpris kr. 100.

Vel mott!

Redaktør Øyvind Pharo

Hovedkonsulent Ivar Havnevik

Litteraturhuset i Wergelandsveien i Oslo. FRITT ORD står bak opprettelsen av Litteraturhuset i de tidligere lokalene til Oslo Lærerhøyskole. Daglig leder er Aslak Sirs Mybre.

tellinger. Første gang i Hvepsen 1909 hvor han signerte den humoristiske fortellingen Ereksmostigatiapoglusia. (En flatlus-salve). Ulv Fjeld ble også brukt i Brannmannens Julenummer og i Hjemmets Ven i 1916. Et nærliggende navn Henning Fjeld forekommer i magasinet Blinken, også i 1916. Nissen i Vangsvedskjulet. Eventyr ved Hauk Uglevatn kom som fortelling i Skiensavisen Vardens Julenummer i 1912. Seks år tidligere hadde Falkberget utgitt boken Hauk Uglevatn I Tyrihans for 1921 kom jeg over en fortelling Riar-Olufs datter, skrevet for Tyrihans av Simen Sjøen. Jeg fikk en mistanke om at denne Simen Sjøen kunne være Falkberget, men sikkert var jeg ikke. Senere fikk jeg i hende avisens Agitatorer nr. 12 i 1912. Her hadde Falkberget en fortelling med tittelen Snødrev. Det var noe kjent med teksten, og med noe detektivarbeide fant jeg tilbake til Tyrihans fra 1921. Det viste seg ved sammenligning av de to tekster, var de like. Derav Simen Sjøen var et pseudonym Falkberget hadde gjort bruk av. Falkberget brukte også Pittar. Han føyde til et etternavn Pittar Brattvoldsbekken, brukt i Ruggelalen. Også en annen variant Pittar Pittersen Måsarabben signert fortellingen Oksen i småklaedalen Hvepsen 1913. Jeppe på Bjerget ble brukt av Falkberget i Fjell-Ljom. Juligustus underskrev han fortellingen Under ljøske og stjernerap, i bladet Mangt og Meget, 1924

det riktige. Men også Knut Ham sun, Peter Egge og Johan Bojer ble foreslått.

Det er også en annen side ved Falkberget som er ganske facinerende og er på en måte den rakte motsetningen til hans bruk av pseudonymer. Hans bruk av forskjellige titler til en og samme fortelling. Dette kan være stoff til en senere artikkel, men en liten smakebit kan jeg gi. Av Jarleat utkom i 1914. Det var Falkbergets første bok på Aschehougs Forlag. I Hvepsen 1920 gikk romanen som føljetong under tittelen Kongeriket Norges Historie. Syvende Bind. I Arbeider-Avia i 1925 gikk samme (Av Jarleat) også som føljetong, men her under tittelen Hans Konstantinopel og hans samtid.

Drammenseren

Smedene - -

Fortssettelse fra side 1

den gikk over til kampen for det daglige brød – slo stålet fast i røde firhuggere – de som skulle bore seg inn i bergen for å få drikke. Han svigtede den med friskt mot og stor styrke».

– Det siste dikteren lar oss få vite om Jöns, på en av de aller siste sidene i *Sextus*, er at bergsmeden står og betrakter sitt ikke så ringe arvegods: «Klinkhammen – som han bar med seg fra Bodmyran forbi karolingravene – lå på ambolten som et hellig symbol. Klinkhammen ja — den ville han i sin dødstime overrekke den unge Ola fra Bodmyran. Den var å slå et tegn med i jern og stål for den nye slekt – til minne om å bli tro i sitt bergmannsyrke».

Det er den samme identifikasjon og forpliktelse bergmannen, smeden og dikteren Johan Falkberget uttrykker slik: «Jeg er bergmannen, gruvegjelleren. Jeg er det av vesen, følelse, – min dikting, min forskning er bergmannens, og mitt syn på alt er vel også hans. Når man er runnen av en 300-årig bergmannslekt er det nokså naturlig».

Sturle Kojen

Anna og Johan Falkberget